

Heikki Uimonen ja Helmi Järviluoma

Vanhenevien kansalaisten äänimuistot radion keskusteluohjelmassa

Etnomusikologi Heikki Uimonen (heikki.uimonen@uef.fi) toimii tutkimusjohtajana Itä-Suomen yliopiston filosofisen tiedekunnan humanistisella osastolla. Hänen tutkimusalueisiinsa kuuluvat ääniympäristön tutkimus, paikan, musiikin ja kuuntelijan välinen vuorovaikutus, alustojen musiikkisällöt, jokapaikkainen musiikki sekä musiikkiteknologiat.

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7318-1776>.

*Etnomusikologi, äänimaisematutkija ja musiikkitieteen dosentti (TY) Helmi Järviluoma-Mäkelä (helmi.jarviluoma@uef.fi) on äskettäin eläköitynyt Itä-Suomen yliopiston kulttuurintutkimuksen professorin työstä. Viimeisin kirja *Sensory Transformations* (toim. Järviluoma ja Murray 2023, Routledge) summaa Järviluoman johtaman aistittuja elinympäristöjä ja niiden muutosta analysoineen ERC AdG-hankkeen tuloksia.*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8567-5001>.

DOI: 10.51816/musiikki.137804

Vanhenevien kansalaisten äänimuistot radion keskusteluohjelmassa

Heikki Uimonen ja Helmi Järviluoma
.....

Johdanto

Yleisradion *Äänien ilta* -lähetys koostuu äänitoiveista, -muistoista, kokemuksista ja niihin liittyvistä narratiiveista. Soittajien ennakkoon lähettämät tai suorassa lähetyksessä esittämät toiveet kertovat sekä menneistä että nykyisistä ääni-ilmiöistä ja äänimaisemista. Tässä artikkelissa tarkastelemme äänimuistoja, muistelemisen ja äänistä keskustelemisen prosesseja sekä niihin liittyen äänen affektiivisia ulottuvuuksia; pääasiallisia analysimme kohteita ovat (1) lokakuussa 2022 Suomen Yleisradion Yle Radio 1:ssä lähetetty *Äänien ilta* ja (2) *European Evening of Sounds* -ohjelma toukokuulta 2023.

Yleisradion ja kulttuurisen äänen tutkijoiden yhteistyönä kehitetty *Äänien ilta* -formaatti laajennettiin yllirajaiseksi lähetykseksi toukokuun 29. päivänä 2023: ohjelma toteutettiin yhdessä Slovenian, Serbian ja Suomen julkisrahoitteisten mediatalojen kanssa osana *B-Air – Art Infinity Radio. Creating Sound Art for Babies, Toddlers and Vulnerable Groups* -hanketta (2023). Varsinaista päälähetystä valmisteltiin kunkin edellä mainitun radiotalon kansallisissa äänien illoissa. Ohjelmaan soittaneet kuuntelijat sekä toimittajat ja äänentutkijat tuottivat yhteistyössä erityisesti radiolle ominaista sisältöä sekä nostivat esiin kysymyksiä äänimaiseman muutoksesta ja monimuotoisesta eurooppalaisesta ääniperinnöstä. Lähetyksen sisällöstä oli mahdollista kerätä tutkimusaineistoa ja analysoida soittajien äänimuistojen medioitumista yllirajaisessa eurooppalaisessa yhteydessä.

Äänien ilta -radio-ohjelman tekijät ovat tarkastelleet ohjelmaa radion genian käsitteen avulla. Sillä viitataan radiolähetyksen intersubjektiviisuuteen ja siihen, kuinka radiolle ominaisia sisältöjä voidaan hyödyntää parhaalla mahdollisella tavalla. Tätä ovat ilmiselvästi mediavälitteisten ympäristön äänten tarkkaavainen kuuntelu ilman visuaalisia ärsykeitä, niistä keskustelu ja etenkin keskustelijoiden kertomukset. Myös puheen prosodiset elementit, kuten rytmitys, tauot tai intonaatiot välittyvät te-

hokkaammin radiossa kuin visuaalisissa viestintävälaineissä. Parhaassa tapauksessa eri tyyppisiä ääniä hyödyntävät lähetykset voivat saada aikaan jotakin, jonka kuulija kokee epätodellisena tai jopa yliluonnollisena. Tätä esimerkkinä on suden ulvonnan soittaminen, mikä kuuntelijapalautteen mukaan oli herättänyt levottomuutta pienissä lapsissa ja kissoissa. (Chignell 2009; Lacey 2013; Uimonen ja Mikkola 2017, 27, 38.)

Ohjelmassa kuultua aineistoa kerättiin *B-Air*-hankkeen kenttätöyön yhteydessä.¹ Luova Eurooppa -hankkeemme yhtenä päätavoitteista oli lisätä yhteisöjen vanhimpien jäsenten sosiaalista toimijuutta niin sanotun kolmannen ja neljännen iän välillä.² Tässä artikkelissa analysoimamme aineistokatkelmot eivät kuitenkaan ole peräisin ”neljännen iän” (ks. Gilleard ja Higgs 2000, 2010; Lloyd 2015, 261) edustajilta – vanhuksilta, jotka hoivan ammattilaiset ovat ”siirtäneet” vaiheeseen, jossa oletetaan, etteivät he enää pärjää omillaan. Tämän ei kuitenkaan tarvitse tarkoittaa sitä, että heiltä poistuu samalla sosiaalinen ja kulttuurinen toimijuus yhteiskunnassa (Grenier 2012). Analysoimiimme ohjelmiin soittaneet vanhemmat kansalaiset voidaan haluttaessa kategorisoida kulttuurintutkimuksellisen teoretisoinnin suosimaan (Lloyd 2015 *ibid.*) ”aktiiviseen” kolmannen iän kategoriaan.

Nostamme esiin äänitoiveiden ja kenttätallenteiden kulttuurisen, sosiaalisen ja esteettisen luonteen. Ymmärrämme radiolle esitetyt äänitoiveet tasaveroisiksi perinteisempien musiikkiin liittyvien soittopyyntöjen kanssa: molemmat liittyvät kuuntelijoiden henkilökohtaisiin ja yhteisiin kokemuksiin ja muistoihin, joita tuotetaan kertomuksissa. Ymmärrämme muistamisen paikkasidonnaisena käytäntönä. Vaikka yksi ohjelman tavoitteista on lisätä ymmärrystä akustisesta perinnöstä, haluamme myös edistää ”antiessentialistisia muistista ja vanhenemisestä esitettyjä käsityksiä, joissa hylätään oletukset universaalisuudesta tai homogeenisuudesta”

1 *B-Air*-hanke on Luova Eurooppa -ohjelman rahoittama radiotaiteen ja tutkimukseen liittyvä projekti. Kenttätöyön, äänityöpajojen ja haastattelujen ensisijaisia tavoitteita olivat vanhusten äänellisen toimijuuden kehittäminen ja *Äänien iltojen* valmistelu. Tässä käytetyt puhelut suoriin radio-ohjelmiin ovat edelleen kuultavissa Yle Areenassa, samoin ohjelmiin koostetut äänipostikortit. Ne eivät ole anonymisoituja eivätkä pseudonimisoituja. Tässä artikkelissa päädyimme käyttämään soittajista ainoastaan etunimeä.

2 Vanhenemisen ja ikääntymisen tutkijat ovat viimeisimmän vuosikymmenen kuluessa usein keskustelleet siitä, onko syytä käyttää termiä vanheneminen / vanhus vai ikääntyminen / ikääntynyt. Ikääntyminen-termiä on ryhdytty pitämään eufemisminä. Järviluoma oli yhtenä aktiivitutkijana kanadalaisjohtoisessa ACT-projektissa (2023), jossa siirryttiin seitsemän vuoden kuluessa pikku hiljaa suosimaan ilmaisuja ”old”, ”older”, ”old age” ageing-terminologian sijaan.

(Grenier ja Valois-Nadeu 2020, 13). Korostamme myös ajallista dynamiikkaa, joka vaikuttaa sosiokulttuurisen äänen muistamisen prosesseissa. Radio-ohjelmassa käytettyjen valmiiden äänikoosteiden, niin kutsuttujen äänipostikorttien, kohdalla kyse on myös tutkijoiden ja toimittajien tekemistä ratkaisuksista ja siitä, kuinka valitut äänimaisemat ja narratiivit tukevat parhaiten ohjelmalle ennakolta suunniteltua rakennetta.

Seuraavaksi muistutamme mieliin suomalaisen äänimaisematutkimuksen ja musiikintutkimuksen suhteen tärkeimpiä ulottuvuuksia. Esittelemme lyhyesti myös käsityksemme siitä, mitä sosiaalinen muistelemine tarkoittaa äänimaisematutkimuksen kehyksessä. Aineistoesimerkkimme analyysin jälkeen suhteutamme johtopäätöksissä pohdintojamme radiogenian ja muistelemisen käsitteisiin.

Äänimaisematutkimus ja musiikintutkimuksen kenttä

Musiikintutkijat tarttuivat äänimaisematutkimukseen vakavissaan vasta 1980-luvun loppupuolella, ja vei jonkin aikaa, ennen kuin äänimaisemasana alkoi näkyä ja kuulua laajemmin mediassa. Harvalukuinen musiikkikasvattajien joukko, Liisa Tenkku ja Ellen Urho sen kärjessä (ks. Kankunen 2018), tarttui kuitenkin Suomessa äänimaiseman käsitteeseen jo 1960-luvulla, ja YLE:n äänitarkkailijakursseilla termi oli käytössä 1970-luvun jälkipuoliskolla (Koivumäki 2018). Säveltäjä ja kuuntelukasvatuksen pioneeri John Paynter luennoi aiheesta Sibelius-Akatemian opiskelijoille syksyllä 1978 (Ranta-Meyer 2023). Kuten olemme aiemmin todenneet, äänimaisematutkimuksen alun ajankohta Suomessa on hyvinkin tulkinanvarainen, ja on mahdollista pitää esimerkiksi maantieteilijä J. Granöta (1930) äänimaisematutkimuksen perustajana (ks. Järviluoma 1998, 2018; Uimonen 2008).

Tällä hetkellä äänimaisemasanaan törmää lähes päivittäin valtamediassa. Termiä eivät käytä vain erikoistoimittajat, vaan myös paikalliset toimittajat, jotka pitävät itsestään selvänä, että niin sanotut ”tavalliset” ihmiset ymmärtävät termin. Onkin ilmeistä, että *soundscape*-käsitteen perusteellisesta ruotimisesta ja kritiikistä huolimatta (esim. Ingold 2007) termin suomenkielinen vastine äänimaisema onnistuu vangitsemaan jotakin olennaista:

Äänimaiseman käsite tuo korvaamme oikealla tavoin subjektiivisuuden tai intersubjektiivisuuden: maisema ei ole mekaaninen kokoelma ympä-

ristön piirteitä vaan mukana on yksilö tai yhteisö tulkitsemassa, kokemassa ääniä ja miksei myös niitä tuottamassa. (Järviluoma 2018.)

Äänimaiseman ohella on puhuttu ääniympäristöstä. Näin keskusteluun on nostettu äänimaisema-käsitteen visuaalisuus ja sen konnotaatiot. Suomen kielessä *maisema* viittaa käsitteenä erilliseen kohteeseen, jota tarkastellaan ulkopuolelta. Sen sijaan *ympäristössä* ollaan, sen ympäröimänä eletään (Uimonen 2005, 34). Tutkimusprosessin yhteydessä voidaan puhua aistittavasta ääniympäristöstä, joka puheessa ja tekstissä representoidaan äänimaisemaksi. Mahdollinen eronteko tapahtuu tässä siis merkityksenannon yhteydessä. Sama pätee radio-ohjelmaan: ympäristön äänistä analysoitu ja koostettu äänipostikortti on määriteltävissä äänimaisemaksi.³

Toinen tämän artikkelin kirjoittajista (Järviluoma 2018, 2022) on aiemmin hahmotellut suomalaisen äänimaisematutkimuksen syntyä – ja myöhempää kehitystä omintakeiseksi etnografiseksi metodologiaksi – kolmen yhtäaikaisen merkittävän tekijän voimakentässä. Suomalaisen äänimaisematutkimuksen etnografinen koulukunta syntyi 1980-luvun lopulla Tampereella, ja sen taustalla piilevät (1) etnomusikologian eli oppiaineen ”kansanperinne, erityisesti kansanmusiikki” uusi tehokas kenttätutkimuksen koulutus; (2) nouseva populaarimusiikin tutkimus ja (3) etnometodologisen ajattelun suoranaisten vyöry paikalliseen sosiologiaan.

Etnomusikologia kehittyi noihin aikoihin Suomessa ”toisten musiikkien” tutkimuksen sateenvarjoalaksi eli kaikkien niiden musiikkien, jotka oli 1960-luvulla työnnetty suomalaisen musiikkitieteen marginaaliin: kansanmusiikin, Euroopan ulkopuolisten musiikkikulttuurien, arkielämän musiikkien, vähemmistöjen musiikin ja populaarimusiikin. Viimeksimainitun tutkimus alkoi nousta voimakkaasti tutkimusalana Suomessa vuosina 1986 ja 1987, ja käsitteen ”äänimaisema” nosti esiin nimenomaan populaarimusiikin tutkimuksen uranuurtaja Philip Tagg vuonna 1987 Tampereella pitämässään luennessa (ks. esim. Järviluoma 2018, 2022). Kolmas tärkeä tekijä eli etnometodologinen arkielämän sosiologia – vaikkapa Michel de Certeau’n ajatukset jokapäiväisestä kulttuurista, historiaista ja tiedostamattomasta – alkoivat merkittävästi muovata tamperelaista laadullista tutkimusta 1980-luvun loppupuoliskolla:

3 Tässä artikkelissa määrittelemme äänipostikortin seuraavasti: se on lyhyt, yleensä editoitu paikkasidonnainen äänite, johon voi liittyä myös ääniä ja niihin liittyviä ympäristöjä pohtivaa puhetta. Kirjoittajat ovat perehtyneet äänipostikorttien tekemiseen alun perin Tanskassa vaikuttaneen radio- ja äänitaiteilija Stephen Schwartzin (1940–2013) kurssilla Nurmeksessa 2010-luvun alussa.

Mikä olisi ollut osuvampaa tässä metodologisessa myllerryksessä kuin tutkia ääntä, sitä, mitä ei voi vangita tiukasti ”musiikin” kategorian sisälle? Miksipä ei ylittää rajaa oikein kunnolla ja tutkia jokapäiväisten elinympäristöjemme ääniä (tietysti myös musiikkia); tutkia ääniä, kun ne syntyvät ja kietoutuvat koko ajan muihin aineellisiin ja aineettomiin elementteihin ymmärtäen samalla, ettemme voi koskaan luoda kokonaista, suurta tarinaa tai totuutta? (Järviluoma 2022, 84; käännös HJ.)

Kanadalaiset säveltäjät ja viestinnäntutkijat – R. Murray Schafer, Hildegard Westerkamp ja Barry Truax etunenässä – tekivät heti 1960–1970-luvun vaihteesta lähtien innovatiivista äänimaisematutkimusta ja esimerkiksi artikuloivat ”ekologian” osaksi diskurssiaan jo 1970-luvun puolivälissä (Westerkamp 1974, Schafer 1977, Truax 2001/1984). Suomalaiset äänimaisematutkijat taas ovat 1990-luvulta lähtien kehittäneet alalle erityisesti kulttuurianalyttisiä laadullisia menetelmiä: ekomusikologi Aaron Allen (2012) onkin todennut, että esimerkiksi teoksessa *Acoustic Environments in Change* (toim. Järviluoma, Kytö, Truax, Uimonen ja Vikman 2009) esiin tuodut, etnografiset perspektiivit ovat olleet välttämättömiä akustisen ekologian kehittämisen kannalta.

Samaan aikaan kun suomalainen äänimaisematutkimus on nojannut etnografian ja antropologian perinteeseen, kulttuurisen äänentutkimuksen (*sound studies*) käsitteen alla on julkaistu tutkimusta äänen epistemologian, äänen ja kehon välisen suhteen, merkitysten, muistamisen, kokemisen, sosiaalisen vuorovaikutuksen, yhteisöllisyyden, sukupuolen, tilan ja paikan, teknologian, historian, kulttuuriperinnön ja niin edelleen parissa (ks. esim. Bull 2019). Kattokäsitteenä *sound studies* on avannut uusia tutkimuksellisia näkökulmia, mutta sitä on myös kritisoitu eri näkökulmien niputtamisesta yhteen, äänentutkimuksen brändäämisestä uusliberalistisen yliopiston tarpeisiin sekä pääsääntöisesti länsimaisen ja teknologian parissa tehtävänä tutkimuksena. Vähemmälle huomiolle jäävät eri lajien, materiaalien, paikkojen ja ajan välinen vuorovaikutus sekä näihin liittyvä toimijuus. (Feld ja Panopoulos 2015.)

Äänimaiseman ja musiikin tutkimukset ovat kietoutuneita toisiinsa varsin perustavaa laatua olevalla tavalla. Lähes poikkeuksetta musiikilla on jonkinlainen ympäristö, jota se muokkaa valitsijansa haluamalla tavalla tiettyinä aikana ja tietyin materiaalisin reunaehdoin. Tallennetun musiikin osalta kyse on transfoniasta, jota suomalaisessa tutkimuksessa on tarkasteltu muiden muassa taustamusiikin tuottamisen, kuluttamisen ja kuuntelun osalta (ks. esim. Uimonen, Kilpiö ja Kytö 2023). Äänimaiseman ja kulttuurisen äänen tutkimus on monitieteisen luonteensa vuoksi

ollut sidoksissa muiden muassa musiikkiteknologian muutoksiin ja sen myötä äänisuunnitteluun, audiovisuaaliseen tutkimukseen ja taiteelliseen tutkimukseen (Uimonen ja Kytö 2018). Kaikki ne ovat tavalla tai toisella osa – tai ainakin sivuavat – musiikintutkimuksen oppihistoriaa.

Äänimaisema ja sosiaalinen muisteleminen

Pohtiva, erilaiset aikatasot hyväksyvä, menneestä myös äänellisiä eväitä nykyisyyteen ammentava pohtija on avautunut yhteiskuntaan, moraalien valtakuntaan. Tällöin hän voi myös valita kuulokulman, jossa hän ei valita ”kärsimäänsä pahaa”.

(Järviluoma 2007, 74–75.)

Keskeinen osa *B-Air*-hankkeen toiminnasta liittyi äänimuistoihin. Erityistä huomiota kiinnitettiin muistamisen tekoihin ja tapoihin, joilla muistoja kerrotaan. Työssämme olemme pyrkineet lisäämään tietoisuutta moniäänisestä historiasta ja moniäänisistä arvoista ja siten parantamaan ymmärrystä Euroopan äänellisestä kulttuuriperinnöstä. Yksi toiminnan tärkeistä tavoitteista on ollut toimijuuden edistäminen ja haavoittuvassa asemassa olevien ryhmien sosiaalinen osallisuus, mukaan lukien Euroopan vanhimmat radion kuuntelijaryhmät sekä sotatraumoja kokeneet ihmiset.⁴

Kun määritellään käsitteitä kuten sosiaalinen, kollektiivinen ja kulttuurinen muisti (Järviluoma, 2009, 2020; ks. myös Assman, 2008), näyttää ilmeiseltä, että sosiaalinen muisti erottuu kattavana käsitteenä. Näin on erityisesti silloin, jos se määritellään koostuvaksi ryhmän yhteisistä muistoista – tai ainakin muistoista, joista on yhteisesti sovittu. Jopa henkilökohtaisella muistilla on usein yhteinen viitekehys. (Boym, 2001; Misztal, 2003; Järviluoma 2007.)

Muistin tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että ilmiö muistetaan ylivoimaisesti parhaiten, jos muistaja kokee tapahtumisen hetkellä voimakkaita tunteita. Merkittävä psykologi William James jopa väitti 1800-luvun lopulla, että ”tunteet tekevät muistoista niin mieliin painautuvia, että muistot arpeuttavat aivokudosta” (op. cit. Uttl et al. 2006, 1; Järviluoma 2007, 65). Behavioristit sen sijaan pitivät tunnetta psykologialle täysin turhana käsitteenä ja ennustivat sen häviävän nopeasti tieteellisestä käytöstä.

4 Viimemainitusta tärkeä esimerkki on bosnialaisen arkkitehti Lejla Odobašić Novon yhdessä Emil Klepon kanssa ohjaama dokumenttielokuva *Testifying the Siege*, jossa viisi-toista Sarajevon piirityksen kokenutta kertoo sodan äänimaisemasta (Odobašić Novo ja Klepo 2023).

Sanomattakin on selvää, että tämä ennustus meni pieleen. (Uttl et al. 2006.) Vuosituhannen vaihteessa Harvardin psykologi Daniel Schacter (2001) korosti muistitutkimusta vakuuttavasti summatessaan, että tapahtumahetken lisäksi meidän on otettava huomioon myös muistamishetken tunnetila sekä muistelun tavat: niillä on merkittävä vaikutus muistettuun tapahtumaan ja siihen liittyvän tunnetilan voimakkuuteen. (Ks. myös Järviluoma 2007, 2020.)

Menneisyyttä välitetään ja tuotetaan muistityössä: muistamisen kautta esitämme itsemme itsellemme ja muille (Miszta 2003). Sosiaalinen *muisteleminen* on kuitenkin vielä sosiaalista muistiakin käyttökelpoisempi käsite: se tavoittaa ilmiön dynaamisen luonteen paljon paremmin. Ensimmäiset sosiologiset kollektiivisen muistin teoriat rakensivat ryhmien muistot staattisiksi ja ovat siksi joutuneet huomattavan kritiikin kohteeksi (Miszta 2003). Teoriat eivät kykene vangitsemaan median kyllästämän nykykulttuurimme dynaamisuutta ja katoavaisuutta, elettyä ja unohdettua aikaa, eri sosiaalisten ja etnisten ryhmien välisiä yhteentörmäyksiä ja alati pirstoutuvaa muistien politiikkaa (Huysen 2003).

Kuten edellä totesimme, (äänelliset) muistot elävät: niihin lisätään ajan myötä uusia elementtejä ymmärtämisen prosesseissa (vrt. Miszta, 2003). Chaudhury ja Rowles (2005, 11) ovat analysoineet ikääntymistä, paikkaa ja muistamista ja todenneet, että kun yksilö muistaa, hän luo alkuperäisen kokemuksen uudelleen sekä muistin että mielikuvituksen avulla. Tähän uudelleen luomiseen vaikuttavat fyysiset, psykologiset ja sosiaaliset muutokset, joita yksilö on kokenut elämänsä aikana. Esimerkiksi ikääntyneiden ihmisten kokemukset voivat saada uusia merkityksiä eläkkeelle jäämisen, fyysisen haurastumisen tai ympäristön muutosten seurauksena.

Äänimuistojen herättelemine ja tutkimine vaatii kehittyneitä käsitteitä ja menetelmiä sekä paljon mielikuvitusta. Muistojen tuottaminen henkilökohtaisen ja yhteisöllisen tarinankerronnan prosesseissa on tarjonnut meille paljon monimuotoista analysoitavaa. Seuraavassa tarkastelemme *Äänien ilta* ja *European Evening of Sounds*-radio-ohjelmia sekä analysoimme ääniin liittyvää puhetta. Nojaamme tulkinnassamme lähilukuun (Pöysä 2010, 338–343), joka soveltuu myös median sisältöjen tarkasteluun: tarkastelemme ja valikoimme sisältöjä useaan kertaan sekä analysoimme tekstin keskeisiä piirteitä. Arvioimme sanojen merkityksiä, niiden konnotaatioita ja puheenvuoroja, mutta erityisesti sitä kulttuurista kontekstia, josta radiolähetyksessä kuullut narratiivit kumpuavat.

Radio-ohjelmien tausta ja niiden sisällön analyysi

Loppuvuodesta 2011 Yle Kulttuuri päätti tuottaa kontaktiluonteista kulttuuriohjelmaa Yle Radio Suomen sunnuntai-iltoihin. Tuottajat Kari Aalto ja Pertti Ylikojola tiedustelivat toimittaja Jukka Mikkolan halukkuutta ohjelmantekoon ja päätyivät ehdottamaan sisällöksi tämän kiinnostuksen kohteita eli ääntä ja äänimaisemia. Päädyttiin ohjelmaan, jossa soitettaiisiin kuuntelijoiden ennakkoon ja suorassa lähetyksessä toivomia ääniä. Ensimmäisen *Äänien ilta*-lähetyksen toteuttivat toimittaja Jukka Mikkola, professori Helmi Järviluoma ja dosentti Heikki Uimonen 17.1.2012. Kävi ilmi, että äänet ja äänimaisemat herättivät tunteita ja muistoja ja että radionkuuntelijat kertoivat mielellään kokemuksistaan lähetyksen seurajille. Kolmen tunnin lähetyksiä seurasi keskimäärin 220 000 kuuntelijaa.

Äänien illan taustalla oli ajatus luoda uutta sisältöä nykyradioon esittelemällä ympäristöääniä sekä niihin liittyviä kertomuksia ja keskusteluja. Tekijöitä kannusti äänimaisematutkimuksen perustajien pedagoginen pyrkimys tehdä radionkuuntelijat tietoisiksi äänimaiseman olemassaolosta sekä kiinnittää heidän huomionsa äänellisiin ilmiöihin ympäristössään. Samalla ohjelma täytti yliopiston kolmatta tehtävää popularisoidessaan tiedettä, mutta myös generoimalla uusia tutkimusavauksia, jotka osaltaan saivat alkunsa soittajien kanssa käydyistä keskusteluista. Samassa yhteydessä heräsi kysymys siitä, kuuluuko julkisrahoitteisen radion tehtäviin huolehtia äänellisestä kulttuuriperinnöstä ja siitä, kuinka perinnön suojele, tallennus ja ylläpitäminen tulisi tehdä nykyisessä muuttuvassa ääniympäristössä. (Uimonen ja Mikkola 2017; Kytö 2018.)

Myös vuoden 2023 *European Evening of Sounds* -ohjelma perustui tälle ajatukselle: kuinka ulottaa ohjelman taustalla vaikuttava ajattelu ja käytänteet osaksi ylijärjestöä yhteistyötä Yleisradion, Serbian RTS:n ja Slovenian RTV:n välillä. Nyt tavoitteena oli lisätä ymmärrystä ja tietoisuutta Euroopan aineettomasta kulttuuriperinnöstä ja tämän monimuotoisen äänellisen perinnön erityispiirteistä. Yhteyttä mantereelta löydettyjen äänellisten perintöjen välillä ryhdyttiin rakentamaan keskittymällä äänen muistamiseen ja siihen liittyvän tiedon keräämiseen. Ohjelmaa edelsivät Järviluoman ja Uimosen vuosina 2022–2023 tekemät etnografiset kenttätööt: henkilö- ja ryhmähaastattelut Tampereen Peurankallion senioritalossa, Ylivieskan Ratapihan palvelukodissa ja Turussa Daisy Ladies -järjestön Muistola-talossa sekä yksilöhaastattelut Pihtiputaalla ja Reisjärvellä.

European Evening of Sounds -ohjelmassa keskityttiin äänimuistoihin, muistamisen tapahtumaan ja siihen, millä tavoin soittajat kertoivat ääniin

liittyviä muistojaan. Ohjelmassa akustinen yhteisö laajeni sähköakustiseksi (Truax 2001), jossa kommunikointi tapahtui suorassa lähetyksessä tiettyyn aikaan kuuntelijoiden, soittajien, asiantuntijoiden ja juontajan välillä.

Tuulikone ja ikkunan haka

Keho ja aistimukset ovat yksityisen, mutta myös yhteisen muistamisen varastoja, sillä yksilöt muistavat osana yhteisöään (Misztal 2003). Keholliset, aistein havaittavat ja muistettavat ilmiöt rakentuvat materian ja kulttuurin varaan ja välittyvät eri alustoilla, tässä tapauksessa osana radiolähetystä. Muistamista määrittää itse muistamisen tapahtuma: missä tilanteessa muisto palautuu muistelijan mieleen ja kuinka tapahtumaa on mahdollista edesauttaa eri metodisin valinnoin. Suoraan lähetykseen soittamisessa on kyseessä erityinen muistamisen muoto, jossa yhdistyvät sosiaalinen ja julkisesti tapahtuva muisteleminen. Radioon soveltuvana sisältönä myös soittajan, juontajan ja asiantuntijan puhe korostaa muistoon liittyvää kertontaa ja tekee siitä ainutlaatuisen.

Olemme valinneet tarkastelun kohteeksi kolme ohjelmaan soitettua puhelua sekä niihin liittyvät keskustelut ja muun äänimateriaalin. Perustelemme valintaamme sillä, että vaikka ohjelmassa kerrotut muistot ovat luonteeltaan henkilökohtaisia ja osin samankaltaisia, erottavat muistoihin liittyvät merkitykset ne toisistaan ja tekevät niistä erityisiä. Ensimmäinen kertomus on liitettävissä osaksi suomalaisen median ja radiokuunnelmissa käytetyn teknologian historiaa, toinen muistoista puolestaan liittyy ohi-kiitävään muistoon ja tiettyyn tunnelmaan, jonka ulkopuolinen ääni saa aikaiseksi ja jonka tavoittaminen myöhemmin osoittautui haasteelliseksi (EES 2023). Kolmannen henkilön muistot liittyvät elämänmittaiseen suhteeseen erityyppisten koneiden kanssa (ÄI 2023). Molemmissa tapauksissa pitkällä aikavälillä ja toistuvasti kuullut äänet ovat muodostuneet merkityksellisiksi muistojen mieleen palauttajina. Näistä äänistä keskusteltiin radiolähetyksen aikana.

Ohjelmaan soittaneen Tapion toiveena oli kuulla tuulikoneen ääntä. Ääni oli tuttu lapsuuden radiokuunnelmista, joita hänen vanhempansa kuuntelivat ennen television yleistymistä. Aikuisiällä ääni palautui mieleen lähetyksestä, jota hän kuunteli palatessaan 1970-luvulla iltapimeällä matkatöistä takaisin Helsinkiin. Tuulikoneen ääni toi soittajalle mieleen hyisen, lunta tuiskuttavan pakkassään. Koska äänitehoste soitettiin Radioarkiston tallenteelta, tuotti tuulikone varmuudella soittajan aiemmin

kuuleman äänen. Äänen luomat konnotaatiot olivat vahvoja, tässä soittajan itsensä kuvaamana:

J: Siinä oli aivan aitoa veivattavaa tuulikonetta. Oliko, oliko tuo se ääni, mitä sä hait?

T: Kyllä aivan täydellisesti. Pystyn niinku saamaan edelleen mieleen sen, juuri sen tällöisen ilman, että on tosiaan hirvee pakkaneen, lunta tulee ja sitten tuuli ulvoo tuolla tavalla nurkissa, sitten kenties jossakin Roinilan tuvassa tai jossain vastaavassa paikassa odotetaan kenties isäntää taikka renkiä tulevan jostakin markkinoilta taikka kirkolta ja tuuli vain ulvoo ja tää... kyseistä henkilöä ei kuulu. Ja hirvittävän huolestuneena kuunnellaan ja odotellaan, että onko hän mahdollisesti tuupertunut jonnekin haan taikka eksynyt jonnekin, onko hevonen jotenkin väsähtänyt kesken kaiken. Justiin tämän tyyppinen tunne aina tuli silloin, kun kuulin tätä näin. Ja vielä tietysti varmaan johtui justiin tästä kellonajasta sitten. Se oli ilta, niin aina minun mielestäni silloin oli vielä ulkona pimeettä. Vaikka kuinka yritti katsoa sinne, niin sieltä ei näkynyt kenties ketään tulijaa. Ja tuota todella, todella pystyin saamaan tunnelman takaisin.

Ääneen liittyvät assosiaatiot liittyvät itse kuuntelutapahtumaan mutta myös kuuntelupaikkaan ja -aikaan, sillä pimeä ilta ja kenties myöhäinen kellonaika lisäsivät äänen vaikutusta kuulijaansa. Ääniteknologian muutoksesta ja yleistymisestä kertoo kuuntelupaikan vaihtuminen toiseksi: yhteisen kotiympäristön oli korvannut suljettu, henkilökohtainen ja mobiili tila, liikkuva auto. Kuulijan kertomusta kehystää medioituneen äänen vaikutus tilaan, johon se on asetettu kuulumaan. Ääni muokkaa ympäristöään ja houkuttaa kuulijan moniaistiseen havainnointiin: pimeydestä ei kerta kaikkiaan näy ketään tulevaksi. Lisäksi kertomuksessa kuuluu median vaikutus sekä kollektiiviset ja yhtenäiskulttuuriset mediasisällöt. Dramaattisesti elävöitetty kertomus viittaa tupaan, joka on radionkuuntelijalle tuttu Minnan Canthin näytelmästä Roinilan talossa ja miksei myös Erkki Karun draamaelokuvasta.

Myös toinen äänitoive liittyi lapsuuden ja aikuisuuden kokemuksiin. Puhelun soittaja Sirkku halusi kuulla haan aiheuttamaa natinaa, jonka kevyt tuulenvire sai aikaan avointa ikkunaa liikuttaessaan. Lapsuudesta tutun äänen hän oli kuullut kymmeniä vuosia myöhemmin matkustajakodissa yöpyessään, jolloin muisto oli palannut hänen mieleensä. Lähetyksessä soitettu ääni ei aivan vastannut hänen toivettaan, mutta kirjoitti kiinnostavan keskustelun siitä, millaiset tulkinnan mahdollisuudet yksittäinen ääni voi sitä ymmärtävälle ihmiselle antaa.

J: Se oli siinä se ääni. Oliko siinä yhtään samaa, mä en sitä tuulta kauheasti aistinu... [...]

S: Kyllä. Joo, ja tämä oli kolina. [...] Siinä oli nimenomaan, että se on paikallaan ja tuuli liikuttelee ja siihen tulee sellainen kitinä. Välillä on hiljaa ja sitten hiukan kitisee, kun tuuli liikauttaa. Sitten taas on hiljaista, sit taas kitisee. Kokemus oli jännä, koska siis se liittyi mulla lapsuuteen, että mä oon ollu niinku tullut tupaa tekemään jotain, tai aikuiset on ollu muualla, ja on ollu niinku kesä ja lämmintä, ja siihen liittyy tietysti auringonpaiste ja sitten se ikkunahaan kitinä on semmoinen niinku rauhoittava ääni. Ja huvittavaa oli juuri sitten se, että todellakin aikuisena monta kymmentä vuotta myöhemmin sattumoisin samassa, samassa kunnassa eli pitäjässä olin semmoisessa matkustajakodissa, ja tuota kesällä siinä ja ikkuna oli auki ja yhtäkkiä mä kuulen sen saman äänen, niin mä tajusin, se vei mut sinne lapsuuden, lapsuuden tupaan, missä mä olin kuullut sen aikaisemmin. Se oli jotekin suloinen, mä oikein nautin. Pötkötin siinä sängyllä ja nautin siitä kun mä kuulin sen kitinän, se oli semmoinen rauhoittava. Ja sitten kun mä seuraavan kerran menin samaiseen matkustajakotiin, niin ne oli tehny ikkunarempän – ei ollut enää niitä hakoja siellä.

J: Täällä studiossa suut vääntyy nyt alaspäin, kun me kuultiin tämä uutinen

Soittaja kuvaa yksityiskohtaisesti myöhempää kohtaamistaan lapsuuden äänen kanssa ja kuinka sen kuuntelu vaihtui kontemplatiivisesta affektii-viseksi ja nautinnolliseksi. Samaan aikaan kuuntelu oli hyvin analyttistä, mikä ilmenee haan rytmin kuvauksissa, hiljaisuuden ja äänen toistuvassa vaihtelussa ja sen aikaansaamassa tunnelmassa. Kertomus on mahdollista tulkita arkisen äänen havainnointina: kuulija tulkitsee äänen, liittää sen henkilöhistoriaansa ja osaksi tiettyä aikakautta Suomen historiassa, kunnes viimein ikkunoiden kunnostus katkaisee kuulijaltaan yhteyden nostalgiseen lapsuusmuistoon. Juontajan ja soittajan välinen dialogi ilmentää selkeästi äänimaisemakompetentin (Truax 2001) soittajan kykyä tulkita, mutta myös artikuloida ympäristönsä ääniin liittyviä merkityksiä ja niiden muutoksia.

Mitä voimme päätellä muiston kertomisesta, juontajan ja soittajan välisestä keskustelusta ja suorasta lähetyksestä? Radion kuuntelijoiden voimme ajatella muodostavan kuvitellun yhteisön, joissa ihmiset luovat yhteisöä tai kokevat yhteisöllisyyden tunnetta kuitenkin toisiaan tapaamatta (Anderson 2020, Uimonen 2022). Toisaalta ohjelmaa faktisesti kuuntelee joukko ihmisiä samaan aikaan, minkä lisäksi soittajan ja juontajan välinen yhteys on kertakaikkisen todellinen ja vuorovaikutteinen. Kuvitel-

lun yhteisön lisäksi studiotilaa, puheluja ja suoraa lähetystä on ajateltava muistamisen paikkana, joka tiettyinä aikoina mahdollistaa ja tuottaa erityyppisiä henkilökohtaisia ja yhteisöllisiä kertomuksia ja siten rakentaa kulttuurihistoriallista menneisyyttä kuuluvaksi.

Nainen, joka rakastaa koneiden ääniä

Valtaosa *Äänien illan* puhelusta ja Internetin kautta tulleista toiveista syntyivät spontaanisti: kuulijat olivat saaneet tietää mahdollisuudesta esittää äänitoiveita joko radiomainoksen, sosiaalisen median tai vaikkapa *Helsingin Sanomien* radio- ja TV-sivun ansiosta (ks. esim. Oinaala 2022). Joskus harvoin puhelusta on kuitenkin sovittu etukäteen. Näin oli laita silloin, kun soitimme Pihtiputaan Elämäjärvellä asuvalle 82-vuotiaalle Hilkkalle. *B-air*-hankkeen haastattelija Järviluoma ja Jouko Varjos olivat käyneet hänen luonaan kolme viikkoa aikaisemmin ja nauhoittaneet keskustelun Hilkkalle merkityksellistä äänistä ja äänimaisemista. Tästä äänitteestä Järviluoma koosti toimittaja Mikkolan avulla äänipostikortin⁵. Ohjelmamme puolivälin tienoilla Hilikka vastasi puhelimeen:

J: (...) Mutta nyt meillä on puhelimesta Hilikka. Hy, hyvää iltaa, täällä on Jukka Mikkola *Äänien illasta* ja onhan (P) täällä me, meitä muitakin. (tauko) Hyvää iltaa Hilikka! Täällä Mikkolan Jukka *Äänien illasta*.

HL: Hyvää iltaa!

J: Mitä sinne kuuluu?

H: No kuule tuota niin minä koitan kuunnella tätä teidän ohjelmaa mutta kun minä asun täällä korvessa niin mulla on hirveen huono yhteys tähän YLE:n asemaan, että kummää asun mettässä.

J: no voi harmi, että se sillä tavalla pätkii, se on tietysti vähän (...) sää kuitenkin kuulet minua nyt

H: Minä kuulen nyt kato ku mä en liiku missään, mä oon samassa paikassa, jos mä vähän liikun täällä keittiössä niin silloin se katkee.

Aivan Hilkan puhelun alussa radion kuuntelupaikka, ”mummoviisauden ja elämänilon” Pihtipudas (2023), tarkentuu sivukyläksi, jossa YLE Radio Yhden kanava ei oikein tahdo kuulua – ”kummää asun mettässä”. Toimittaja Mikkolan puhekumppani sijoittuu keskustelussa metsässä sijaitsevan

5 Kortti päättyi myöhemmin myös osaksi Venetsian arkkitehtuuribiennaalin Ranskan paviljongin News from the World -äänitaideosioon.

talonsa keittiöön, jossa hänen on kaiken kukkuraksi oltava tarkasti paikoillaan, jotta kanava ylipäättään kuuluisi. Jukka alkaa rupertella soittajan kanssa sen ennakkotietonsa pohjalta, joka on peräisin äänipostikortin tuottaneesta haastattelusta: ”Sää tykkäät koneitten äänestä”. Tämä kategorisointi kuitenkin hajoaa jatkossa, kun keskustellaan Hilkan työpaikkojen äänistä, ja tämä tuo puhelun kuluessa esiin sen, etteivät kaikki koneitten äänet kuitenkaan häntä miellytä.

Äänien illan tekijät ovat ensimmäisestä ohjelmastaan lähtien pyrkineet tuomaan esiin monipuolista äänien kirjoa. Restoratiivinen nostalgia (Boym 2001) ei ole ollut toimittajien ja vakiovieraiden tavoite vaan ennemminkin kuulijoita on haluttu kaikin tavoin kannustaa refleктоimaan – ja siten myös boymilaisittain pohtivaan nostalgiaan. Hilkan värvääminen *Äänien illaan* keskustelijaksi ei siksi ole mikään ihme. Hän sai edustaa reipasta suomalaista vanhenevaa naista, joka päihittää metsässä asumisen haasteet käytellen taitavasti sekä lumilinkoa että moottorisahaa. Hilikka kertoo kuunnelleensa paimenessa ollessaan, Nivalaan sukulaisten perheeseen sijoitettuna sotaorpona, uutta, ikuisesti mieleen painunutta ääntä; naapurin traktorin ääntä:

Hilikka: Mää muistan ikäni sen äänen kato kun tuota niin meilloli haravakone ja sitte niittokone millä tehtiin niin naapurin isäntä molin oikein äkänen että minkä takia se osti tuommosen Zetorin katoku se meni pät pät pät pät pät put put put put... Ootsää kuullu koskaan Zetorin ääntä? Raktorin.

Jouko: Joo.

Helmi: Radiossa

Hilikka: Eiks se oo put put put put. Mulloon ikäni mää muistan sen, varmaan lopun elämäni se oli se ääni mikä oli

Jouko: Niin olikko sinä kateellinen siitä...

Hilikka: no ilmeisesti, ku meillä tehtiin kato viikatteella reunat, niittokoneet teki niittoa ja sitte oli haravakone [- -]

Jouko: Niin sinä olit kateellinen sille putputukselle, ku ne pääsee helpommalla.

Hilikka: Niin! Ja kun mun piti olla paimenessa sitten niin lampaitten kanssa ja riipiä kato niitä pajuja ja apetta niille elukoille ja...

Zetor-traktorin äänen mieliin painumisen syykin on selvä. Hilikka oli sijoitettu perheeseen, jossa oli vain hevosia ja niiden vetämiä koneita, kun taas naapuri meni ja osti traktorin. Jouko Varjos, toinen haastattelija tulkitsee ilmeisesti aivan oikein, että ääni herätti Hilikassa syvää kateutta: hänen piti tehdä raskasta työtä ja riipiä apetta elukoilla ja samaan aikaan put-

puttava Zetori helpotti naapurin työtä huomattavasti. Kertoja toteaa riivillä yksi, että ”(m)ää muistan ikäni sen äänen”; seuraavassa repliikissään hän muotoilee asian uudestaan: ”ikäni mää muistan sen, varmaan lopun elämäni”. Artikkelin alussa totesimme, että ääni muistetaan parhaiten, jos muistaja kokee tapahtumisen hetkellä voimakkaita tunteita: tässä tapauksessa Hilikka luonnehtii tunnetilaansa äkäisyydeksi. Epäoikeudenmukaisuuden tunto yhdistyy lapsena tehtyyn ruumiilliseen työhön, ja tämä kaikki on kirkkaana hänen mielessään vielä yli kahdeksankymmenen vuoden ikäisenäkin.

Hilikka teki suuren osan työurastaan Ruotsissa, Tukholman liepeillä. Hän muutti Ruotsiin vuonna 1977, pääsi heti siivoojaksi ja puolen vuoden kuluttua jo työnjohtotehtäviin. Viimeisimmäksi hän oli työssä Posti ”Klarassa”, Tukholman päärautatieaseman vieressä sijaitsevassa postinlajittelukeskuksessa. Tässäkkin työssä koneet olivat hänelle suurena apuna, kuten hän kertoo. Mutta rakkaus koneitten ääniin ei suinkaan ollut särötöntä:

Jouko: (naurahtaa) se oli ilmeisen äänekäs työpaikka

Hilikka: (...) meillähän oli kaikki koneet, meillä oli lakaisukoneet, piti kaikki asemalaiturit *suupata*, siivota ja kaikki ne lajittelukoneet... että tuota mää sanoin Helmillekin aikasemmin, ku mää juttelin, että tuota niin mä monta kertaa sain semmosen korvaraivon, että mun piti mennä omaan huoneeseen rauhottuun (---)

Hilikka käyttää kiinnostavasti psykiatriasta tuttua ”korvaraivon” eli misofonian käsitettä, jollaviitataan tiettyjen äänten aiheuttamaan, voimakkaan negatiiviseen reaktioon kuulijassaan (Cambridge 2023). Ehkä parempi selitys rauhoittumisen tarpeelle on yksinkertaisesti itsesuojeluvaisto: ääni sinänsä ei ollut ärsyttävä, vaan äänen desibelitaso nousi liian korkealle, stressaavalle tasolle. Tästä huolimatta Hilikka sanoo rakastavansa koneita. Seuraavassa ote kenttäaineiston pohjalta laaditusta, tiiviistä äänipostikortista (ÄI 2023):

HL: Koneet oli mun apureita. (...) Määhän sain tehtyä paljon työtä sillä [lakaisu]koneella, että ois menny kuule kaks siivoojaa. (Koneen ääntä) Se oli harjakone. Se kahisi. Ja jos se oli kunnossa se kone, sieltä ei kuulunu sieltä harjapuolelta mitään ääntä. Siinä piti olla tarkka. Sehän on niinku hakkaava ääni, jos ei oo niinku kunnolleen paikallaan. Sen tuntee, sen kuulee sen äänen, että sen erottaa itse sen moottorin käynnistä. Että ku oot koneitten kanssa tekemisissä niin sulla on paljo enemmän tuntumaa ääniin.

On houkuttelevaa tulkita Hilkan puhe hänen lapsuudenkokemustensa pohjalta: paimentyttönä hän sai kokea, miten raskasta ruumiillinen työ on samalla kun koneet merkittävästi helpottivat naapurin työtä. Kolme vuosikymmentä myöhemmin hän oli jo itse päässyt hyödyntämään masiinoita. Muistajalle koneet ovat meluisuudestaan huolimatta apureita. Jokapäiväisten äänien tulkinnessa käytetään usein aiemmin tässä artikkelissa mainittua äänimaisemakompetenssin käsitettä. Lähes puolen vuosisadan uran erilaisissa leipomoalan ja siivoustyönjohtajan tehtävissä työtä tehnyt Hilikka tuntuu viittaavan tähän viimeisessä lauseessaan: paljon koneitten kanssa toimivilla ihmisillä on hienovaraista tietoa koneiden äänistä. Hilikalla on selvästi sekä ainoalaatuista mutta myös kulttuurista kykyä käsittää jokapäiväisen ympäristönsä ääniä ja niihin liittyviä merkityksiä ja toimia ymmärryksensä pohjalta (Truax 2001, 57; Uimonen 2011, 47).

Paras hyrinä – neuvottelua ja muistelua moottoripyörän äänestä

Hilikka jo aiemmin haastatellut Helmi Järviluoma haluaa suorassa lähe-tyksessä tuoda radion kuulijoillekin tiedoksi, että Hilikka on asunut lähes koko työuransa Ruotsissa ja kehittänyt monipuolisesti myös työelämään ja koneisiin liittyvää äänimaisemakompetenssiaan. Jukka lähteekin suorassa radiolähetyksessä liikkeelle tämän tiedon pohjalta:

Jukka: elikkä se, sä tykkäät koneista, ja sää tykkäät koneiden äänistä.
Mikä on sulle kaikista rakkain koneen ääni jos nyt semmosta voi edes kysyä toiselta
Hilikka: moottoripyörä (päällekkäin)
Jukka: moottoripyörä
Hilikka: moottoripyörä (naurahtelee)

Hilikka on puhelias, ja tämän alun maininnan jälkeen moottoripyörän ääneen ei oikeastaan päästä koko puhelun aikana takaisin. Moottoripyörän äänestä kuullaan kuitenkin radio-ohjelmassa siksi, että Hilikka päätyi työryhmän tekemän toisen äänipostikortin päärooliin (ÄI 2023). Äänipostikortin koosti haastattelun ja äänitehosteiden avulla Jukka Mikkola, ja siinä ääntä summataan seuraavaan tapaan:

Hilikka: Se oli iso matala maantiepyörä (...) mä nautin siitä, että mä sain lähteä sillä, se oli minun korville sopiva, se on miellyttävä hyrinä, se on korville sopiva, paras hyrinä.

Moottoripyörän äänen kuvaus ei kuitenkaan tullut haastateltavalta alun perin ihan näin sulavasti vaan haastattelijat saivat ”lypsää” äänen kvaliteetteja pitkään. Moottoripyörä ja sen ääni olivat Hilkkalle tärkeitä. Haastattelijat olivat myös nähneet valokuvan viisikymppisestä Hilkasta komean moottoripyöränsä kanssa, nahkaisessa ajoasussa ja naisten moottoripyöräsaappaissa. Niinpä Pihtiputaalla haastattelija ottaa pitkän lapsuuden, nuoruuden ja työelämän äänimaisemien kuvailujen jälkeen puheeksi tämän ajopelin ja sen äänten merkityksen Hilkkalle:

Helmi: Sullon ollu myös moottoripyörä ja vene niin osaaks sää niistä sanoa että onks ne sulle miellyttäviä

Hilikka: Moottoripyörä on ihanin ääni! (Nauraa helakasti)

Jouko: Pitääkö sen olla matala ja harva?

Hilikka: No mulloli matala vattenskulning, kardaani, mulloli ihan kato hieno. Oottekste nähäny sen moottoripyörän kuvan?

Helmi: Ollaan

Hilikka: Niin kato se oli iso matala maantiepyörä ja (..) se ei ollu semmonen ku täälä kuulee, ku täällä mennee nuo moottoripyörät (...). Oisko se siinä että ne ajjaa liian pienillä pyörillä ja kaasuttaa hirveesti niin se kuuluu se ääni enempi, luuleksää...

Jouko: Niin korkeempi ääni...

Hilikka: ...että se on tuota s(...) räakätä moottoria ku (...) ne ajaa liian pieni kone ja sitten ajetaan niin hirveetä vauhtia, että sehän tekkee jo äänen erilaiseksi.

(Hilikka, haastattelu 2022, kohta 48:20)

Haastattelija osuu oikeaan: hän kysyy, ovatko moottoripyörä ja vene (ääneltään) ”miellyttäviä”, ja Hilikka paljastaa heti, että moottoripyörä ei ole pelkästään ja miedosti miellyttävä vaan kyseessä on voimakkaampi affektiivinen suhde ääneen. Se on ”ihantin ääni” – lause lausutaan positiiviseen äänensävyyn ja painokkaasti; lausahduksen merkitys korostuu siksikin, että sen päätteeksi haastateltava nauraa tunnevoimaisesti, ilolla. Ei ihme, että lause nauruineen päättyy myös Jukka Mikkolan editoiman äänipostikortin alkuun: siinä ”kätellään” kuulijaa lämpimästi heti alkajaisiksi.

Toinen kenttähaastattelija ryhtyy kartoittamaan ”ihantin äänen” ominaisuuksia, ja ottaa esille äänen mataluuden osittain varmaankin sen vuoksi, että aiemmin haastattelun kuluessa Hilikka on kertonut tarkkaan siitä, että kimeät, korkeat äänet ärsyttävät hänen korviaan pitkäaikaisten

leipomotoiden aiheuttamien meluvaurioiden ja korvien herkistymisen vuoksi.⁶

Hilkka myös liittää positiivisen moottoripyörän äänen useaan otteeseen haastattelun kuluessa paitsi pyörien laatuun ja kokoon myös kuskien taitoihin, heidän arvoihinsa ja ”moraaliinsa”. Sekä tässä kohden että vielä tarkemmin myöhemmin Hilkka tuo esiin olettamuksensa, jonka mukaan ruman moottoripyörän äänen aiheuttavat kuskit, jotka räykkäävät konetta: ”ne ajaa liian pieni kone ja sitten, ajetaan niin hirveitä vauhtia, että sehän tekkee jo äänen erilaiseks”. Myöhemmin hän tarkentaa (kohta 1.00.46): ”mää oon vieläki haltioissani, kun mää nään jossakin moottoripyörän niin mää heti arvostelen, että onko tuo hyvä vai huono pyörä siitä lähtee, että mikä ääni siitä lähtee”. Yhtäältä siis äänestä kuulee, onko pyörä – objekti, äänilähde – hyvä tai huono. Mutta haastattelijan tarkentaessa vastaaja antaa pikemminkin ymmärtää, että kyse ei kuitenkaan ole niinkään itse objektista vaan siitä, miten ja miksi sitä käytetään – käytetäänkö sitä arveluttavin motiivein:

Helmi: Niin mistä sää tiiät onko se hyvä

Hilkka: No se ettei ne huudata sitä, että se on kunnan kaveri, ett...

Jouko: Harley-Davidson se on aika matala se kuulostaako se hyvältä?

Hilkka: Joo kuulostaa se on joitaki ihmisiä jotka tietää mitä ne tekee mitä joittenki pitää näyttää, ei oo mitään tarvetta räkkätä moottoria, että se ulisee...

Hyvän moottoripyörän äänen tunnistaa siitä, että pyörää ei huudateta. Tämä taas kertoo sen, että kuljettaja on ”kunnan kaveri”. Hilkka ei tartu edes kenttähaastattelijan täkyyn, Harley-Davidsonin matalaan ääneen, vaan kuittaa sen nopeasti ja jatkaa kategorisoimalla kuljettaja sellaisiin, jotka ”tietävät mitä tekevät” ja joilla ei ole tarvetta räkkätä, saada moottoria ulisemaan ja joihinkuihin, joiden ”pitää näyttää”. Näin Hilkka tulee kuvailleeksi suhdettaan maailmaan ja arvojaan. Aistianropologi David Howes (2019, 22) onkin todennut, että aistit ja arvot kietoutuvat lähtemättömästi toisiinsa.

Tämän artikkelin kirjoittajan, joka toimi Hilkan pääasiallisena haastattelijana, takaraivossa on koko ajan ajatus siitä, että haastattelun materiaalista tehdään äänipostikortti radion *Äänien iltaan*. Hän haluaa palata

6 Tässä katkelmasta ei saa täysin selvää siitä, käsittääkö Hilkka kysymyksen ainakin osittain niin, että kysymme pyörän koosta – ainakin hän siirtyy käsittelemään ostamansa pyörän mataluutta ja ominaisuuksia.

pitkän venettä koskevan keskustelun jälkeen takaisin moottoripyörän ääneen. Toivomuksena olisi ytimekäs tarina, joka ”siinä radio-ohjelmassa olis kiva (...) ku sää kuvailit että se oli ihana se ääni niin tota niin mää pyytäsini sua uudestaan ottaan sen moottoripyöräteeman niin me ei sanota mitään ja sää yksin puhut minuutin tai puoltoista siitä moottoripyörän äänestä” (Hilkan haastattelu 2022, kohta 55.52).

Lyhyen tarinan metsästäminen osoittautuu toiveajatteluksi. Monimuotoisten, yli kahdeksankymmenen vuoden aikana kertyneiden äänimuistojen ja niihin kietoutuvien elämänvaiheiden tiivistäminen minuuttiin tai kahteen ei kerta kaikkiaan ole mahdollista. Hilikka kuitenkin yrittää parhaansa mukaan ja aloittaa ”tiivistelmän” vuodesta 1988, jolloin hän oli lähes viisikymmenvuotiaana autokolarissa. Paradoksaalisesti hän päätteli, että moottoripyörällä hän ehtisi paremmin väistää mahdollisessa törmäystilanteessa. Neljänsadan kuution Yamaha osoittautui liian pieneksi, mutta 600-kuutioinen Kawasaki osoittautui mieluisaksi, ”se oli valtavan ihana”. Yksi nautinnon lähde Hilikalle vaikuttaa olleen ilman muuta se sukupuoleen liittyvä seikka, että hän sai ympäri Ruotsia ja Suomea ajaessaan hätkähdyttää sivusta seuraajia, jotka tuijottivat isolla moottoripyörällä ajavaa pienikokoista naista: ”mää vinkkasin, hej då!” Haastattelija pyytää Hilikkaa palaamaan takaisin moottoripyörän ääneen, jolloin tämä toteaa: ”mää rakastin sen moottoripyörän ääni, se on erilainen ku sen mun ensimmäisen moottoripyörän ääni että se oli semmonen kimee” (--). Päähaastattelijalla on selvästikin päähänpintymä: hän pyrkii ”tiristämään” haastateltavalta kuvailevia adjektiiveja, laatusanoja, ja toinen haastattelija auttaa tässä tehtävässä parhaansa mukaan:

Helmi: Mua kiinnostaa kun sä sanoit että se pienempi että siinä oli kimeä ääni, millä sanoilla sää kuvailisit tätä kawasaki kuussatasen ääntä

Hilikka: No tuota se oli minun korville sopiva, mää tykkä... mää luulen että mulle on aina kimeet äänet ja vaikka mulla on huono kuulo niin mää kuulen paremmin ihmiset joilla on matala ääni.. että mää en kuule ihmisiä joilla on kimee ääni, ku se häviää johonki (...)

Helmi: löydätkö sää yhtään adjektiivia jolla sää voisit kuvat sitä Kawasakin ääntä

Hilikka: äää --- (mieltävästi) paras! (nauraa helakasti ja pitkään)

Helmi: se on vaan murina...

Jouko: tumma

Helmi: tai tumma tai, matala tai

Hilikka: se on, tuota niin, miellyt(tävä), se on miellyttävä hyrinä. Minun korvilla.

Jouko: just

Hilkka: hyrinä, Niinku paras hyrinä!

Jouko: Hyvä

Haastattelijoiden yli-innokkaasta karakterisointien tarjoamisesta piittaamatta Hilkka päätyy siihen, että oikea määre hänen ison maantiepyöränsä äänelle on ”paras hyrinä”. Hyrinä – ei siis jylinä tai murina – sisältää jo sanana sen, että ymmärrämme äänen miellyttäväksi, ja Hilkka vielä tähdentää, että se on hänen korvilleen sopiva ääni. Hilkka pääsee *Äänien illassa* ”muistajaksi” kolmessakin mielessä: ensin häntä haastatellaan, ja hän saa mahdollisuuden porautua tarkasti äänien ja niihin liittyvien muistojen hienovaraisiin sävyihin. Seuraavaksi tästä tehdään tiivistys äänipostikortiksi, joka soitetaan ohjelmassa. Kolmanneksi hänelle soitetaan ohjelman aikana, ja ohjelman juontaja Jukka Mikkola sekä vakiovieraat Järviluoma ja Uimonen pääsevät vielä kerran tuottamaan julkista muisteluja. Jokaisella niillä muistamisen hetkellä käyttöömmä saatavilla olleet diskurssit ja kulttuuristen merkitysten arsenaalit ovat hieman erilaiset. On huomattavaa, että vaikka Hilkalla kenties olisi syytä olla katkera vuosikymmenien melussa työskentelyn aiheuttamista kuulovaurioista ja myös auto-onnettomuuden jälkiseurauksista, hän ei ole jäänyt ”mähkimään menneisyyteen” (Margalit 2002) vaan kääntänyt uuden lehden elämässään, suurta nautintoa tuottaneeseen moottoripyörän äänimaisemaan.

Johtopäätökset

Äänien ilta ja ohjelmassa kuultu yhdessä muisteleminen herättää äänen ontologiaan ja epistemologiaan liittyviä kysymyksiä sekä siitä, kuinka media muokkaa käsityksiämme yksittäisistä äänistä ja äänimaisemista. Mistä on lopultakin kyse, kun kuulemme radiolähetyksessä esimerkiksi moottoripyörän äänen, siihen liittyvän narratiivin ja keskustelun, jonka tarkentavat kysymykset toivoaksemme syventävät kertojan kokemuksen välittymistä entisestään. Sama pohdinta ulottuu äänipostikortin äänellistä todellisuutta tuottavaan luonteeseen: millaisen valintaprosessin lopputuloksena tarina päätyi äänikoosteen aiheeksi?

Hilkan tapaus on kouluesimerkki siitä, kuinka äänelliset muistot elävät ja muovautuvat ajan mittaan ymmärtämisen prosesseissa. Ennen radio-ohjelmaa tehdyssä haastattelussa yli kahdeksankymmenen ikäinen, itsellisenä maalla asuva nainen kertoi lapsuuden voimakkaasta tunnekokemuksesta, eräänlaisesta avainkokemuksesta, joka liittyi ääneen: hän

kadehti naapurin traktorin ääntä ja kytki sen muistellessaan omien, käsi-voimin tehtävien työtehtäviensä raskauteen. Ikääntyvä yksilö luo alkupe-
räisen kokemuksen kerronnassaan uudelleen muistin, mielikuvituksen ja
tässä tapauksessa myös haastattelijoiden kysymysten avulla (Chaudhury
ja Rowles 2005), ja suuri osa haastattelun lopusta onkin sitten muistityö-
tä, jossa Hilikka esittää itseään sekä itselleen että muille ”naisena, joka
rakastaa koneita”. Fyysinen haurastuminen ja tapaturmat eivät vielääkään
estä Hilikkaa käyttämästä elintärkeitä lumilinkoja ja muita koneita, mutta
rakas moottoripyörän ääni elää enää kertomuksissa, joissa Hilikka aivan
syystäkin rakentaa itsensä ehkä poikkeuksellisen rohkeaksi naiseksi. Hän
integroi elämänkulkunsa sotaorpona, paimenena, leipurina, siivoustyön-
johtajana ja elämästään nauttivana moottoripyöräkuskina uskottavaksi
ja moniääniseksi identiteettikertomukseksi, josta radioon puristuu tiivis
timantti.

Haastattelutilanne rajaa ja ohjaa tallentimelle päättyvää haastatelta-
van puhetta tiettyyn suuntaan, myös silloin kun tutkija on päättänyt kysyä
avoimia kysymyksiä. Haasteellisten tutkimusteemojen kohdalla keskus-
telun ohjaaminen haluttuun suuntaan on ymmärrettävää etenkin ääni-
maiseman kohdalla, sillä siitä puhuminen on koettu paikoin työlääksi ja
pohdintaa vaativaksi tehtäväksi. Ei ole aivan tavatonta, että haastatteluun
osallistunut henkilö ottaa yhteyttä haastattelijaan jälkikäteen ja kertoo
näkemyksensä kysymyksiä hetken puntaroituaan.

Haastattelun jälkeen tutkija valitsee tallenteeltaan kohdat, joiden
hän katsoo vastaavan parhaiten tutkimustehtävään ja tutkimuskysymyk-
siin sekä ehdottaa niitä käytettäväksi osana äänipostikorttia. Toimittaja
koostaa äänipostikortin, johon hän valitsee sopivammiksi katsomansa
äänitehosteet tukemaan haastateltavan narratiivia sekä työstää yhdessä
editoimansa haastattelun kanssa kokonaisuuden, joka soljuu häiritsemät-
tä kuulijansa korviin. Lopullisesta äänipostikortista haastattelijoiden tar-
kentavat kysymykset ja haastateltavan pohdinnat on editoitu pois.

Äänipostikortin luoma illuusio todellisuudesta ja sitä koskeva keskustelu
ovat vahvasti radiogeenisiä. Kuuntelutapahtuman vaikuttavuutta ja elämyk-
sellisyyttä vahvistavat mediasisältöjen intertekstuaalisuus ja -mediaalisuus:
tuulikonekertomuksessa yhdistyvät lapsuuden kuunnelmat, kotimainen
kirjallisuus, elokuva, autoradio ja viimein erityinen ohjelma, jossa toi-
vottua ääntä on mahdollista kuulla. Radiogeenisyydessä on kyse ääniin
liitetyistä merkityksistä, mutta samalla niihin liittyy vahva esteettinen ja
affektiivinen ulottuvuus, jota on mahdollista tietoisesti korostaa ja joka
on kuulijoille mahdollista kokea radiolähetyksen välityksellä. Medioitua
ääntä, muistamista ja äänen esteettisyyttä tarkasteltaessa on silti hyvä

muistaa, että kuuntelemisessa on harvoin kyse pelkästä äänestä tai äänimaisemasta. Yhtä lailla kuin valo paljastaa, mikä on nähtävissä, kertoo ääni siitä, mitä on mahdollista kuulla (Ingold 2000, 245).

Ikkunan hakaa koskeva dialogi uusintaa äänimuiston toistamisen haasteellisuutta, mikä kävi ilmi myös *Sata suomalaista äänimaisemaa* -keruun (Järviluoma et al. 2006) yhteydessä. Tallennetun äänen soittaminen keruukilpailuun osallistujalle ei aina johtanut toivottuun lopputulokseen, mihin vaikuttivat osin äänitystekniikkaan ja -tilanteeseen liittyvät seikat, mutta myös ehdottajan ääneen liittämät affektit.

Toimittajat ja tutkijat ovat medioidun äänen portinvartijoita. Kyse on laajasti ajateltuna äänisuunnittelusta: osallistumisesta tuotannolliseen prosessiin sekä siihen kuuluvasta materiaalin hankkimisesta ja tallentamisesta, mutta myös taiteellisesta työstä, jossa tehdään jatkuvasti valintoja (ks. Koivumäki 2018, 32–33). Äänipostikorttia kuuntelevan on mahdollista tietää, millaisia tarkentavat kysymykset olivat. Jäljelle jää vaikkapa Hilkan ääni, joka sanoo, että kyseessä on ”paras hyrinä”. Selvää kuitenkin on, että äänten affektiivisuus, joka on säilynyt soittajien puheessa ja kehossa vuosikymmeniä tai koko elämän ajan, resonoi myös radio-ohjelmaan pelkistettyinä tiivistyksinä.

Lähdeluettelo

ACT 2023. Members' publications. *ACT project*. Tark. 15.9.2023. <http://actproject.ca/act-publications/#peer>

Allen, Aaron. 2012. "Ecomusicology: Music, Culture, Nature... and Change in Environmental Studies?" *Journal of Environmental Studies and Sciences*, 2 (2): 192–201.

Anderson, Benedict. 2020. *Kuvitellut yhteisöt: Nationalismin alkuperän ja leviämisen tarkastelua* [Imagined Communities. Reflections on the Origin and Spread of Nationalism]. Suom. Joel Kuortti. Tampere: Vastapaino.

Assman, Jan. 2006. *Religion and Cultural Memory*. Stanford, CA: Stanford University Press.

Boym, Svetlana. 2001. *The future of nostalgia*. New York: Basic Books.

B-Air 2023. *B-Air. Art Infinity Radio. Creating Sound Art for Babies, Toddlers and Vulnerable Groups*. Tark. 15.9.2023. <https://b-air.infinityradio.fi/>

Bull, Michael (toim.) 2019. *The Routledge Companion to Sound Studies*. New York: Routledge.

Cambridge. 2023. Misophonia. *Cambridge Dictionary*. Tark. 15.9.2023. <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/misophonia>

Chaudhury, Habib ja Graham D. Rowles. 2005. "Between the shores of recollection and imagination: Self, aging, and home". Teoksessa Graham D. Rowles ja Habib Chaudhury (toim.) *Home and identity in late life. International perspectives*. New York: Springer.

- Chignell, Hugh. 2009. *Key Concepts in Radio Studies*. London: Sage.
- EES. 2023. *European Evening of Sounds*. Tark. 15.9.2023. <https://areena.yle.fi/podcasts/1-65593905>.
- Feld, Steven ja Panayotis Panopoulos. 2015. *Athens Conversation: On Ethnographic Listening and Comparative Acoustemologies*. Tark. 15.9.2023. <http://www.stevenfeld.net/interviews/>
- Gilleard, Chris ja Paul Higgs. 2000. *Cultures of Ageing: Self, Citizen and the Body*. Harlow: Prentice Hall.
- Gilleard, Chris ja Paul Higgs. 2010. "Ageing without agency: theorizing the fourth age". *Aging and Mental Health* 14(2): 121–28.
- Granö, J.G. 1930. *Puhdas maantiede. Tutkimusesimerkeillä. Suomesta ja Virosta valaistu metodologinen selvitys*. Porvoo: WSOY.
- Grenier, Amanda. 2012. *Transitions and the Lifecourse: Challenging the Constructions of Growing Old*. Bristol: Policy Press.
- Grenier, Line ja Fannie Valois-Nadeau. 2020. "Thinking Memory with Ageing, and Ageing with Memory". Teoksessa *A Senior Moment. Cultural Mediations of Memory and Ageing*. Bielefeld: Transcript. Aging Studies Volume XII.
- Huyssen, Andreas. 2003. *Present Pasts: Urban palimpsests and the politics of memory*. Stanford CA: Stanford University Press.
- Howes, David 2019. "Multisensory anthropology". *Annual Review of Anthropology*, 48, 17–28.
- Ingold, Tim. 2000. *The Perception of the Environment. Essays on livelihood, dwelling and skill*. London and New York: Routledge.
- Ingold, Tim. 2007. "Against Soundscape". Teoksessa *Autumn Leaves. Sound and the Environment in Artistic Practice*, toim. Angus Carlyle, 10–13. Paris: Double Entendre.
- Järviluoma, Helmi. 1998. "Review of J. Granö's 'Pure Geography'". *Yearbook of Sound-scape Studies*, toim. R. Murray Schafer ja Helmi Järviluoma.
- Järviluoma, Helmi. 2007. "'Kuulen korvissani vieläkin' – muistellut kuulokuvat". Teoksessa *Menneisyys on toista maata. Kalevalaseuran vuosikirja 86*, toim. Seppo Knuuttila ja Ulla Piela, 62–78. Helsinki: SKS.
- Järviluoma, Helmi. 2009. "Soundscape and Social Memory in Skruv". Teoksessa *Acoustic Environments in Change*, toim. Helmi Järviluoma, Meri Kytö, Barry Truax, Heikki Uimonen ja Noora Vikman. Tampere ja Joensuu: TAMK.
- Järviluoma, Helmi. 2018. "Äänimaisematutkimuksen alkuvaiheet Suomessa 1989–1999: korvintodistajan kertomus". *Musiikin suunta* 3/2018. Tark. 15.9. 2023. <https://musiikinsuunta.fi/2018/3-2018-40-vuosikerta/aanimaisematutkimuksen-alkuvaiheet-suomessa-1989-1999-korvintodistajan-kertomus/>
- Järviluoma, Helmi. 2020. "'Dis-placement' Ageing and Remembering". Teoksessa *A Senior Moment Cultural Mediations of Memory and Ageing*, toim. Line Grenier and Fannie Valois-Nadeau. Transcript publishing.

Järviluoma, Helmi. 2022. "Sensobiographic walking and ethnographic approach of the Finnish school of soundscape studies". Teoksessa *The Bloomsbury Handbook of Popular Music, Space and Place*, toim. Geoff Stahl ja Mark Percival. London: Bloomsbury.

Järviluoma, Helmi, Ari Koivumäki, Meri Kytö ja Heikki Uimonen (toim.) 2006. *Sata suomalaista äänimaisemaa*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Kankkunen, Olli-Taavetti. 2018. *Kuuntelukasvatus suomalaisessa perusopetuksessa: kohti yhteisöllistä äänellistä toimijuutta*. Taideyliopiston Sibelius-Akatemia. Tark. 15.9.2023. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-329-097-6>.

Koivumäki, Ari. 2018. *Maiseman äänittäminen. Äänimaisematutkimus äänisuunnittelun tukena*. Helsinki: Aalto ARTS Books.

Kytö, Meri. 2018. "Mediated Soundscapes: Representations of the National in the Soundscape Call-in Programme *Äänien ilta*". Teoksessa *Music radio: building communities, mediating genres*, toim. Morten Michelsen, Mads Krogh, Steen Kaargaard Nielsen and Iben Have. London: Bloomsbury. Tark. 15.9.2023. DOI: <https://doi.org/10.5040/9781501343247.0013>

Lacey, Kate. 2013. *Listening Publics. The Politics and Listening in the Media Age*. Cambridge: Polity Press.

Lloydz, Liz. 2015. "The Fourth Age". Teoksessa *Routledge Handbook of Cultural Gerontology*, toim. Julia Twigg ja Wendy Martin, 261–268.

Margalit, Avishai. 2002. *The Ethics of Memory*. Cambridge Ma: Harvard University Press.

Misztal, Barbara A. 2003. *Theories of social remembering*. Maidenhead: Open University Press.

Odošaš, Novo, Lejla ja Emir Klepo. 2023. "Testifying the Siege". *B-Air. Art Infinity Radio. Creating Sound Art for Babies, Toddlers and Vulnerable Groups*. Tark. 15.9.2023. <https://b-air.infinity.radio/en/research/sound-of-war-trauma-through-sound/testifying-the-siege-a-documentary/>

Oinaala, Sampsa. 2022. "Ylen äänitoivekonsertti palaa eetteriin pitkän tauon jälkeen". *Helsingin Sanomat*. Tark. 15.9.2023. <https://www.hs.fi/kulttuuri/art-2000009148519.html>

PihtiPudas. 2023. *PihtiPudas*. Tark. 15.9.2023. <https://pihtipudas.fi/>

Pöysä, Jyrki. 2010. "Lähiluku vaeltavana käsitteenä ja tieteidenvälisenä metodina". Teoksessa *Vaeltavat metodit*, toim. Jyrki Pöysä, Helmi Järviluoma ja Sinikka Vakimo, 331–360. Joensuu: SKTS.

Ranta-Meyer, Tuire. 2023. Sähköpostiviesti Heikki Uimoselle, 1.10.2023. Viesti vastaanottajan hallussa.

Schacter, Daniel. 2001. *Muisti. Aivot, mieli ja menneisyys*. Suom. Tommi Ingalsuo ja Maarika Toivonen. Helsinki: Terra Cognita.

Schafer, Murray R. 1977. *Tuning of the World*. Toronto: McClelland and Stewart Limited.

Truax, Barry. 2001/1984. *Acoustic Communication*. 2nd edition. Norwood, NJ: Ablex.

Uimonen, Heikki. 2005. *Ääntä kohti. Ääniympäristön kuuntelu, muutos ja merkitys*.

Tampere: TUP

Uimonen, Heikki. 2008. "Pure Geographer. Observations on J.G. Granö and Sound-scape Studies." *Soundscape. The Journal for Acoustic Ecology*. Pioneers, Pathfinders and Earcleaners, vol 8, nr.1.

Uimonen, Heikki ja Meri Kytö. 2018. "Äänimaisematutkimus". *Musiikin Suunta* 3/2018, 40.

Uimonen, Heikki ja Jukka Mikkola. 2017. "'Tahtoisin kuulla lehmän lypsyä sinkkiämpäriin'. Radio Suomen *Äänien ilta* radiogeenisena ohjelmana". Teoksessa *Muuttuvat suomalaiset äänimaisemat*, toim. Heikki Uimonen, Meri Kytö ja Kaisa Ruohonen, 23–52. Tampere: Tampere University Press.

Uimonen, Heikki. 2022. "Radio Suomen ja Radio Novan ohjelmasisällöt taustamusiiikkiteollisuutena". *Media & Viestintä*, 45 (1), 1–22. Tark. 15.9.2023. <https://doi.org/10.23983/mv.115655>

Uimonen, Heikki, Kaarina Kilpiö ja Meri Kytö. 2023. *Background Music Cultures in Finnish Urban Life*. Cambridge University Press. Forthcoming.

Uttl, Bob, Amy L. Siegenthaler ja Nobuo Ohta. 2006. "Memory and Emotion from Interdisciplinary Perspectives." Teoksessa Bob Uttl, Nobuo Ohta ja Amy L. Siegenthaler, 1–13. *Memory and Emotion*. Oxford: Blackwell.

Westerkamp, Hildegard. 1974. "Soundwalking". *Sound Heritage*, Volume III. Number 4. Victoria B.C., 1974,

ÄI. 2023. *Äänien ilta*. Tark. 15.9.2023. <https://areena.yle.fi/podcastit/1-3073536> [kuunneltavissa kohdassa 1:45:55]